

Zapis razgovora o založitvi Izбора arhivskih dokumentov  
VOS OF in o opravljenem pregledu fondov zgodovinskega ar-  
hiva RSNZ SRS

Razgovor je bil sklican na pobudo tovarišice Lidije Šentjurg v ponedeljek 29. maja 1989 na RSNZ SRS. Udeležili so se ga tovarišica Lidija Šentjurg, namestnik republiškega sekretarja tovariš Dore Dovečar, tovarišica Vida Kulovec, tovariš Branko Jerkič, tovariš Edo Kranjčevič, Srečko Brišar in Irena Mrvič.

V uvodu v razgovor je tovarišica Lidija Šentjurg opredelila razloge za sklic razgovora. Izhajala je iz ugotovitve, da je Republiški odbor skupnosti borcev VOS OF vključen v aktivnosti koordinacijskega odbora OF pri RK SZDL, ki ga ona kot predsednica vodi, sicer pa je že od oblikovanja vsebinskega projekta VOS OF seznanjena z njim in zato želi, da se o tej vsebini in njenem sedanjem stanju pogovorimo. Nato je obnovila spomin na dogovor, da bo opravljen poseben razgovor s tovarišem Milanom Kučanom o usodi izbranih arhivskih dokumentov pripravljenih za založitev. Prisotne je nato seznanila s svojim razgovorom s tovarišem Kučanom. Na tem razgovoru sta si bila enotna, da se delo na pripravi Izбора arhivskih dokumentov VOS OF nadaljuje in po ustrezni dodelavi založi, da bo na razpolago zgodovinarjem raziskovalcem. Zato je menila, da je prav, da se sedaj dogovorimo kako to nalogo izpeljati do konca. Druga zadeva, o kateri je po njenem mnenju potrebno spregovoriti je realizacija sprejete obveze zgodovinskega arhiva pri RSNZ SRS, da bodo pregledani vsi tukaj hranjeni zgodovinski arhivi iz časa NOB. Na tej osnovi se bo lahko presodilo, ali je ta arhiva takšna, da jo je možno odpreti širši, obdelavi zgodovinarjev raziskovalcev. Poleg splošnih varnostno obveščevalnih fondov iz časa druge svetovne vojne sta tukaj dokaj obsežna fonda nemškega in italijanskega okupacijskega sistema in njihovih obveščevalno-varnostnih služb. Pri tej je omenila mnenje že pokojnega Karla Forteja, ki je po pregledu nemške arhive menil, da je mogoče večino te arhive odpreti če že ne odstopiti Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v uporabo. V diskusijo, ki je sledila, se je najprej vključil tovariš namestnik Dore Dovečar, ki je povdaril, da po njegovem prevzemu skrbi za to dejavnost vse poteka po zastavljeni poti in v skladu s sprejetimi dogovori. Menil je, da RSNZ ni tisti, ki lahko sprejme končno oceno o založitvi že omenjenega Izбора arhivskih dokumentov VOS OF, on lahko omogoči le izvedbo založitve. Odločitev o založitvi je pa že sprejel Republiški odbor VOS na svojih sejah v letu 1988 in v letu 1989. Predlagal je tudi za založitev v manjšem obsegu in v takšni izvedbi kot jo premore tehnično tiskarska služba v RSNZ SRS. Zato je pred delovno skupino, ki omenjeno delo pripravlja in vodstvom RSNZ naloga dokončno opredeliti število

bodočih izvodov in zunanjo podobo bodočega dela. Kar zadeva čas za založitev pa lahko prisotne obvesti, da je za tiskarno v hiši najprimernejši čas januar - februar 1990, ker v tem času tiskarna nima toliko drugih opravil in nalog. Tovarišica Vida Kulovec je izrazila vso podporo odločitvi, da delovna skupina za pripravo Izbora arhivskih dokumentov, do konca letošnjega leta dokonča svoje delo in da v prvih dveh mesecih naslednjega leta delo natisnejo v tiskarni RSNZ SRS. Menila je, da bo delovna skupina v tem času delo lahko opravila, saj že na prvo verzijo pripravljenega izbora arhivskih dokumentov, ki jo je prebralo večjo število posameznikov od tovarišice Lidije Šentjurg, Viktorja Avblja, Boga Gorjana, Draga Flisa, Branka Jerkiča, ni bilo bistvenih pripomb ali dopolnil. Manjše pripome je zapisal le tovariš Ivan Križnar, ko je vsebino izbora arhivskih dokumentov v nekaj urah bežno preletel. Ravno tako je menila, da je odločitev, da se natisne manjše število izvodov, ki bodo služili potrebam zgodovinarjev raziskovalcem umestno, saj bo ravno tako omogočilo dogovorjeno, da se ta arhiva odpre čimvečjemu številu zgodovinarjev raziskovalcev.

Podobno mnenje sta v diskusiji izrazila tudi tovariš Branko Jerkič in Edo Kranjčević, ki je ob tem opozoril na fenomen, da pri nas odpiramo zgodovinopisju to delo obveščevalno-varnostne službe ter pri tem povdaril, da druge države tega praviloma ne počno, zato je menil, bo potrebna občutljivost za zavarovanje eventualno aktualne operativne problematike. Ob tem se je v diskusijo vključila tovarišica Irena Mrvič, ki je opozorila, da obravnavana obveščevalno-varnostna problematika v pripravljenem izboru arhivskih dokumentov VOS OF pomeni dopolnjevanje našega vedenja o vsebinah in oblikah narodnoosvobodilnega boja, kar jo razločuje od klasičnih obveščevalno-varnostnih dejavnosti ustreznih služb takratnih vojskojočih se držav bodisi zahoda ali vzhoda.

V razgovoru o stanju arhivskega gradiva je tovariš Srečko Brišar prisotne seznanil, da so tovariši izbrani za pregled vsebine hranjene zgodovinske arhive v RSNZ svoje naloge v glavnem že opravili. Po mnjehovem mnenju je to arhivo, tudi nemško in italijansko, v celoti mogoče odpreti za zgodovinopisno-raziskovalne namene, sicer pa jo več ali manj v ta namen že nekaj let zgodovinarji uporabljajo. Del te arhive je že pred leti preslikan za potrebe Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Nekaj te zgodovinske arhive, ki je priključena posameznim gradivom, ki so bila zaokrožena zbirana za posamezne sodne primere pa bo potrebno urediti po ustreznih arhivskih kriterijih in jo priključiti k zgodovinski arhivi. V diskusijskih prispevkih so si tovariši Edo Kranjčević, Lidija Šentjurg, Vida Kulovec, Irena Mrvič bili enotni, da so takšne delovne usmeritve ustrezne. Govora je bilo tudi o vključevanju v projekt za izdajo arhivskih dokumentov o kontrarevoluciji na slovenskem, ki ga pripravlja posebna delovna skupina z zgodovinarji Inštituta za zgodovino delavskega gibanja ter rezultati tega dela.

Razgovor je zaključil namestnik tovariš Dore Dovečar in izrazil pripravljenost, da se tudi v prihodnje organizirajo takšni razgovori če pomagajo k razčiščevanju tovrstnih odprtih delovnih vprašanj.

Zapis pripravila:  
Irena Mrvič

Ljubljana, 6. junij 1989